

VY_12_INOVACE_CJ_RA_19

Učební materiál

Sada: Čtenářská a informační gramotnost

Téma: Přírodní a reflexivní lyrika

Autor: Mgr. Eva Řádková

Předmět: Český jazyk a literatura

Ročník: prima – NG

Využití: Učební materiál pro literaturu

Anotace: Pracovní list lze využít při práci v rámci tématického celku V zahradě, v lese, na horách. Tématicky se zaměřuje na znaky poezie, přírodní a reflexivní lyriku a její interpretaci. Mezipředmětové souvislosti korespondují s občanskou, výtvarnou a hudební výchovou a biologií.

Struktura PL vychází z modelu E – U – R (evokace, uvědomění, reflexe).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

A. Co si myslím, nebo co si myslím, že vím?

- **Doplň následující znaky k odpovídajícímu literárnímu druhu a doplň jejich protiklady, pokud chybí:**

děj, pocity, úvahy, stav, myšlenky, vyjádření v 1. os., časový sled událostí, postavy, prostředí, časově souběžné obrazy, monolog

LYRIKA

EPIKA

- **Doplň protiklady charakterizující prózu a poezii.**

POEZIE

PRÓZA

báseň

odstavec

verš

rým

slovo

- **Podle nápovědy doplň odpovídající schéma (aaaa, abab, aabbcc, abcb, abc abc, abba) do tabulky.**

V obkročném rýmu se rýmuje první verš se čtvrtým a druhý se třetím.

Obdobou střídavého rýmu je postupný rým.

V přerývaném rýmu se shodují pouze sudé verše, liché se nerýmují.

Jako sdružený rým se označuje shoda slabik na konci dvou sousedních veršů.

Střídavý rým používá shodu slabik na konci prvního a třetího a druhého a čtvrtého verše.

Tirádový rým vytrvale opakuje stejnou shodu slabik.

RÝM

SCHÉMA

Obkročný rým

Postupný rým

Přerývaný rým

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Sdružený rým

Střídavý

Tirádový rým

➤ **Doplň k uvedeným ukázkám schéma rýmů a urči jeho druh:**

1. *Nic, tato pěna, cudný rým,
jen, abych vytkl hlavní body,
tak mizí střemhlav na dně vody
houf sirén, jenž si ztropil šprým.*

(Stéphane Mallarmé, přeložil Vítězslav Nezval)

2. *V poklidu, zapředeném
v svit tmy, plující splavem,
vše sněží a vše splývá.
Proč na vás zapomenem
sny naše, v jítu plavém,
jež do oken se dívá?*

(Josef Hora: Zapomenutí)

3. *Hajej, dadej, můj synáčku
s zelenými vlásy!
Nevdala se tvá matička
ve příbytek lásky.*

(Karel Jaromír Erben: Vodník)

4. *Velké, širé, rodné lány,
jak jste krásny na vše strany,
od souvratě ku souvrati
jak vás dnes to slunko zlatí!*

(Josef Václav Sládek: Velké, širé, rodné lány)

5. *Co mělo přijít, stalo se jen zpola.
Létat mne ve snu ptáci učili –
padat už ne: hle, Ikarova škola.
Bandální výhry. Krásné omyly.*

(Jiří Žáček: Mezi řečí)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

6. V hlubokosti uctivosti
s hroznou horlivostí
k veliké slavnosti
namáhám se dosti
ve své výřečnosti

(Karel Havlíček Borovský: 19. března 1845)

➤ Jaké stavy, úvahy a pocity může vyjadřovat následující druh lyriky?

reflexní

přírodní

milostná

vlastenecká

satirická

historická

sociální

B. Co zjistím?

➤ K následujícím odpovědím využij texty z čítanky ze str. 120:

1. Jan Skácel – Modlitba

2. Josef Václav Sládek – Studánka

obr. 1

- ✓ Jaký motiv mají obě básně společný?
- ✓ Proč se Skácelova báseň jmenuje Modlitba?
- ✓ Kde se v literatuře tento žánr objevuje?
- ✓ Který text lze označit jako lyriku přírodní a jako lyriku úvahovou? Proč (dolož verši)?

Lyrika přírodní

Verše

Lyrika reflexní

Verše

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- ✓ Pro koho a proč je studánka důležitá? Uveď verše a vylož jejich význam:

Modlitba

verš

význam

Studánka

verš

význam

- ✓ Dolož veršem z básní:

Personifikaci –

Apostrofu –

- ✓ Vypiš schéma rýmu a urči jeho druh:

Modlitba:

Studánka:

- Podle definic vyhledej v básních apostrofu a personifikaci.

Personifikace (zosobnění, z lat. *persona*, *osoba*) je termín se dvěma významy. V rámci literatury se tak označuje připisování lidských vlastností neživým věcem či nižším organismům (např. stromy šeptají).

Příklad:

Apostrofa (z řec. *apo-strefó*, *obracím se jinam*) je řečnická figura, v níž se mluvčí nebo pisatel "obrací jinam" než k přítomnému publiku, k nepřítomné či zemřelé osobě, případně oslovuje neživou věc.

Příklad:

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Jak chápeš verš *Pro lidi žíznivé*? Po čem mohou lidé žíznit?

C. Co si myslím? Napiš svoje odpovědi:

- Znáš ve svém okolí nějakou studánku?
- Co znamená slavnost Otvírání studánek, kde se koná?
- Vypiš jeden nebo dva verše, které mohou vyjadřovat tvoje pocity nebo které se ti líbí.
- Napiš krátkou báseň nebo souvislý text o místě v přírodě, které máš rád. Pokus se vyjádřit atmosféru místa, pocity, které tu prožíváš a které v tobě místo probouzí.

Zdroje:

Ladislava Lederbuchová, Eva Beránková. Čítanka 6, učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia. Nakladatelství Fraus. Plzeň 2003. 1. vydání.

http://cs.wikipedia.org/wiki/R%C3%BDm#Druhy_r.C3.BDm.C5.AF (rým)

Obr. – <http://www.google.cz/imgres?imgurl&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.materskeskolky.cz>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Personifikace>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Apostrofa>